

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКА ДЕРЖАВНА ІНЖЕНЕРНА АКАДЕМІЯ**

УДК 657.432

**ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА
ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ВАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»**

Спеціальність – Облік і аудит

АВТОРЕФЕРАТ
на здобуття наукового ступеня магістр

Запоріжжя, 2016

Магістерською роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі облік і аудит Запорізької державної інженерної академії Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Меліхова Т.О
Запорізька державна інженерна академія,
Викладач кафедри обліку і аудиту

Рецензенти: директор АФ «Укрстандарт аудит»
Лазаренко С.С.
Начальник відділу бухгалтерського обліку
сталеплавильного виробництва ВАТ
«Запоріжсталь»
Сур К.В.

Захист відбудеться «15» січня 2015 року о 9 годині за участі державної екзаменаційної комісії Запорізької державної інженерної академії за адресою: 69000, м. Запоріжжя, пр. Леніна 226 , Л- корпус, аудиторія № л 404

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Проблема обліку та контролю дебіторської заборгованості підтверджується збільшенням її частки у складі активів підприємств. Це пояснюється невиконанням фінансових зобов'язань контрагентів, порушенням нормального циклічного процесу, пов'язаного з перетворенням такого активу в грошові кошти і, як наслідок, погіршенням платоспроможності.

Проблеми теорії і практики обліку та аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством досліджено в працях багатьох вчених. Значний внесок у вирішення цих проблем зробили вітчизняні дослідники: І.О. Бланк, М.Д. Білик, Ф.Ф. Бутинець, А.Д. Бутко, С.Ф. Голов, Л.В. Городянська, Р.О. Костирко, В.М. Костюченко, Г.О. Кравченко, С.А. Кузнєцова, Л.О. Лігоненко, А.А. Мазаракі, Г.В. Митрофанов, Є.В. Мних, Л.В. Нападовська, Ю.І. Осадчий, Г.В. Савицька, В.В. Сопко, А.П. Шаповалова, В.О. Шевчук, О.А. Шевчук та ін. З іноземних вчених необхідно відзначити А. Апчерча, Дон Р. Хенсена, Д. Нортон, Р. Каплана, Я.В. Соколова тощо. Враховуючи надбання науковців з обліку та контролю дебіторської заборгованості, залишаються невирішеними ряд теоретичних та практичних питань щодо забезпечення інформаційних потреб внутрішніх користувачів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Магістерську роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Запорізької державної інженерної академії, до науково-дослідної теми кафедри обліку та аудиту «Шляхи вдосконалення обліку та контролю за дебіторською заборгованістю на ВАТ Запоріжсталь»

Об'єктом є процес обліку та контролю дебіторської заборгованості на ВАТ «Запоріжсталь».

Предметом дослідження є сукупність теоретико-практичних аспектів методики обліку та контролю дебіторської заборгованості на ВАТ «Запоріжсталь».

Мета і завдання дослідження полягає в розробці пропозицій щодо удосконалення обліку та контролю за дебіторською заборгованістю ВАТ «Запоріжсталь»

Для досягнення мети дослідження в роботі поставлені такі завдання:

- дослідити сутність та класифікацію дебіторської заборгованості;
- дослідити облік та контроль дебіторської заборгованості;
- розглянути облік дебіторської заборгованості ВАТ «Запоріжсталь»;
- провести комплексний аналіз господарської діяльності ВАТ «Запоріжсталь»;
- провести контроль за станом дебіторської заборгованості ВАТ «Запоріжсталь»;
- запропонувати удосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості ВАТ «Запоріжсталь»

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано як загальнонаукові методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, абстрагування, конкретизація), так і емпіричні (документування, розрахунково-аналітичні та балансово-звітні прийоми). Крім того, застосовано методи теоретичного узагальнення і порівняння – для розкриття економічного змісту дебіторської заборгованості; комплексного і системного підходів – для дослідження якості обліку дебіторської заборгованості та розроблення методичного підходу до класифікації в системі управління підприємством; статистичні методи – для обробки масивів статистичної інформації; методи формалізації і математичного моделювання – для розробки концептуальних основ обліку і аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством; абстрактно-логічні – для формулювання теоретичних висновків і узагальнень.

Інформаційна база. Теоретичну і методологічну основу виконаного дослідження складають нормативно-правові акти, наукові положення, які

обґрунтовані у працях класиків економічної науки, провідних сучасних вітчизняних і зарубіжних учених із питань обліку, внутрішньогосподарського контролю.

Наукова новизна: запропоновано удосконалення обліку та контролю за дебіторською заборгованістю, а саме запропоновано відкрити додаткові субрахунку до рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Запропоновано введення субрахунку 3779 «Розрахунки з аутсорсингу» з деталізацією в аналітичному обліку, та відображення залишку в окремому в рядку 1156 «Дебіторська заборгованість з аутсорсингу» форми №1 Баланс.

Практичне значення отриманих результатів полягає у вирішенні актуальних проблем, пов'язаних з розробкою пропозицій щодо вдосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості на промисловому підприємстві та доведені до рівня практичних рекомендацій, які можуть використовувати суб'єкти господарювання.

Апробація результатів дослідження. Найважливіші положення та висновки магістерської роботи доповідалися на науково-технічній конференції студентів, магістрантів, аспірантів і викладачів ЗДІА (м. Запоріжжя, 2015р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 1 публікація у фаховому виданні обсягом 11 сторінок.

Обсяг та структура магістерської роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст магістерської роботи виконаний на сторінках комп'ютерного тексту, в тому числі рисунків та таблиць. Список використаних джерел складається із найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми магістерської роботи, визначено мету і завдання, предмет і об'єкт дослідження, викладено наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів.

У **першому розділі** «Теоретичні основи обліку та контролю дебіторської заборгованості» досліджено економічну сутність дебіторської заборгованості в історичному аспекті; систематизовано методи оцінювання дебіторської заборгованості; критично проаналізовано тлумачення різних джерел терміну дебіторська заборгованість (таблиця 1)

Таблиця 1 - Підходи щодо трактування дебіторської заборгованості

Джерело	Тлумачення поняття «дебіторська заборгованість»
1	2
П(с)БО 13 п.4 «Фінансові інструменти» []	Сума, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу.
П(С)БО 10 []	Сума заборгованості дебіторів підприємства на певну дату (найбільшу частину, як правило, займає дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – тобто заборгованість покупців або замовників)
3. МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» []	Це похідні фінансові активи з фіксованими платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку.
4. Матицина Н.О. []	Розмір неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед підприємством після настання встановленого договором строку оплати їх.
5. Білик М.Д. []	Це матеріальні ресурси, не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена у підприємства.
6. Гуня В.О. []	Одна з найважливіших складових кредитної діяльності підприємства, як один з елементів для розрахунку показників її результативності.
7. Іванов Є.О. []	Це боргові права до покупців.
8. Хрущ Н., Білик І. []	Це фінансовий актив, який є контрактивним правом отримувати грошові кошти або цінні папери від іншого підприємства визнається як актив, коли підприємство стає стороною контракту і, внаслідок цього, має юридичне право отримувати грошові кошти.
9. Войнаренко М.П. []	Це сума боргів юридичних та фізичних осіб, що виникли внаслідок минулих подій і зафіксовані на певну дату.

Цікавий підхід до тлумачення дебіторської заборгованості у закордонних авторів. Так, *accents receivable* (дебіторська заборгованість, обсяг продажу або дебітори) поряд із дебіторською заборгованістю має

такі варіанти перекладу: рахунки до отримання, рахунки дебіторів, дебітор за розрахунками. Зокрема, як зазначають Стоун Д., Хітчинг К.: дебіторська заборгованість має назву «рахунки до отримання», а дебітори – це особи, які винні гроші за товари і послуги, вже одержані, але не оплачені ними.

В науковій праці Сурніної К.С визначено, що дебіторська заборгованість – це частина оборотного капіталу, а також вимоги на його отримання у вигляді готівки, матеріальних та інших ресурсів від господарюючих суб'єктів.

Дебіторська заборгованість – це не виплачені компанії грошові кошти від іншої організації за які були поставленні товари, виконані роботи, надані послуги. Місце дебіторської заборгованості в фінансових інструментах згідно з МСФЗ 39 наведено на рисунку 1

Рисунк 1 - Місце дебіторської заборгованості в фінансових інструментах згідно з МСФЗ 39

Думка фахівців щодо поділу дебіторської заборгованості на довготермінову і поточну не є однозначною. Ми підтримуємо точку зору економіста-вченого М.Д. Білик, яка запропонувала класифікувати дебіторську заборгованість за рівнем ліквідності, а саме: «...поділяти

дебіторську заборгованість у Балансі на довготермінову і короткотермінову залежно від терміну погашення, що повністю відповідає класифікації статей дебіторської заборгованості в Балансі [16].

Водночас, Т.М. Малькова вважає, що у структурі короткотермінових активів «дебіторську заборгованість без обмеження строком» відносити до фінансових інструментів (financial investments), при цьому передбачається, що короткотермінові (поточні) активи (short – term/current assets) використовуються протягом одного року від звітної дати або одного операційного циклу. Операційний цикл за її поясненням – це період часу між придбанням активів і їхнім оборенням у грошові кошти або грошові еквіваленти [13].

Вважаємо, що така класифікація статей дебіторської заборгованості в Балансі враховує рівень ліквідності статей, корисніша для користувачів фінансової звітності щодо оцінки фінансового стану підприємства, надає повнішу інформацію про рівень дебіторської заборгованості й можливість перетворення фінансових зобов'язань у гроші.

З викладеного вище, класифікацію дебіторської заборгованості можна відобразити у вигляді схеми (рисунок 2).

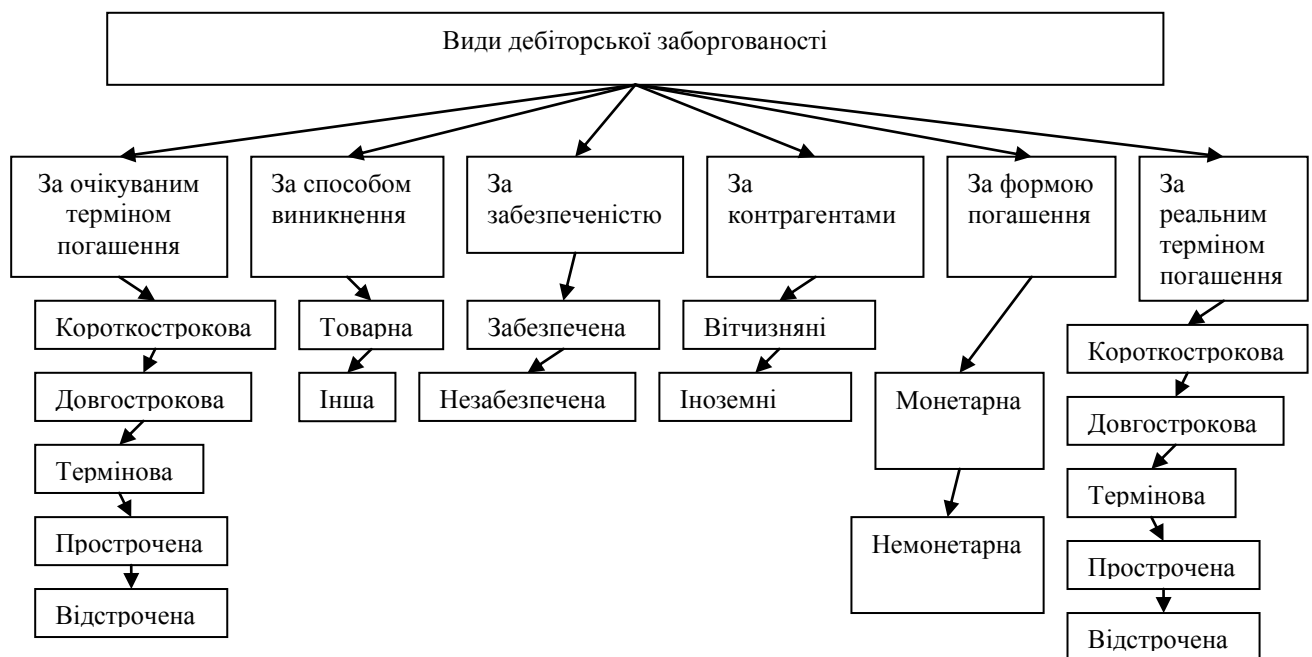

Рисунок 2 – Класифікація дебіторської заборгованості

Таблиця 2 - Підходи щодо оцінки поточної дебіторської заборгованості в обліку

Оцінка поточної дебіторської заборгованості				
Вітчизняний досвід		Зарубіжний досвід		
1	2	3	4	5
На дату виникнення	На дату складання Балансу	На дату виникнення	На дату складання Балансу	На дату погашення
за первісною вартістю	<ul style="list-style-type: none"> • за первісною вартістю; • за чистою вартістю реалізації 	Валовий метод		
		за сумою виставленого рахунку	за сумою, скоригованою на знижку	з урахуванням знижки (за умови оплати в період дії знижки)
		Чистий метод		
		за сумою, зменшеною на величину знижки	за сумою, скоригованою на знижку	з урахуванням знижки (за умови оплати в період дії знижки); знижка, не отримана покупцем, трактується як «штраф» (за умови оплати пізніше періоду дії знижки)

Наведені підходи до оцінки поточної дебіторської заборгованості не відповідають цілям управління дебіторською заборгованістю. Тому ми поділяємо думку Скоробогатової В.В. стосовно поділу дебіторської заборгованості на монетарну та немонетарну.

Відповідно до концепції управління вартістю підприємства оцінка дебіторської заборгованості буде мати наступний вигляд (рисунок 3).

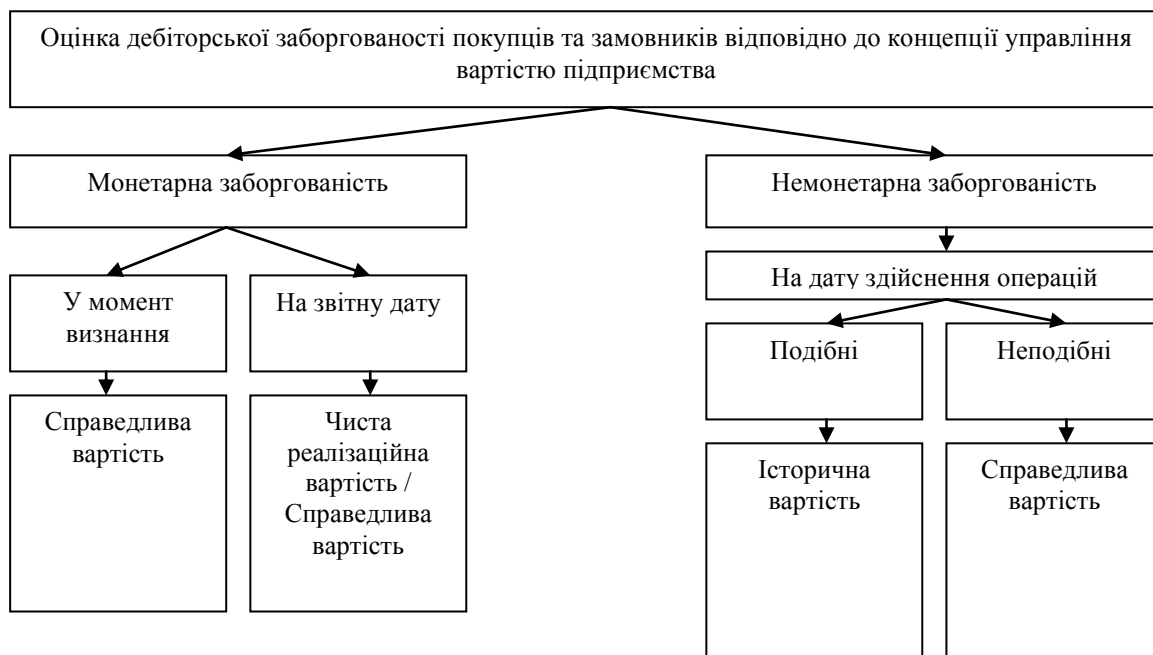

Рисунок 3 - Оцінка дебіторської заборгованості

Таким чином, можна дійти висновку, що дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями і замовниками, за своєю суттю, є сумою заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для продажу.

Основними первинними документами, що використовуються для обліку дебіторської заборгованості є: накладні, товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, приймально-здавальні акти.

Для накопичення інформації про дебіторську заборгованість та відображенні операцій з нею в Плані рахунків передбачено рахунки класів 1 «Необоротні активи» і 3 «Грошові кошти, розрахункові та інші активи». Ці рахунки об'єднуються у відповідні статті.

Завжди є ризик непогашення деякої частини цієї заборгованості, тому на підприємстві, як правило, є дебіторська заборгованість, в поверненні якої можна сумніватися.

Сумнівні борги завищують реальний результат реалізації, тому згідно з принципом передбачливості підприємство має знаходити можливі втрати від неповернення частини боргів покупцями в момент визнання доходу від реалізації, а не в тому періоді, коли покупці не змогли оплатити товар. Виходячи з цього, дебіторська заборгованість у фінансовій звітності (Балансі) повинна відображатися за чистою реалізаційною вартістю. []

Є два методи нарахування резерву сумнівних боргів:

- перший метод - по платоспроможності окремих дебіторів;
- другий метод - за класифікацією дебіторських заборгованостей

Для нарахування резерву сумнівних боргів використовується рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів»

Серед науковців на даний момент відсутня узгодженість стосовно визначення завдань контролю дебіторської заборгованості. У таблиці 3 показана різноманітність поглядів вчених на завдання контролю дебіторської заборгованості.

Таблиця 3 - Визначення основних завдань контролю дебіторської заборгованості

Завдання контролю	Москалюк Г.О	Чабанова Н.В.	Білуха, Н.А	Бутинець Ф.Ф.
1	2	3	4	5
Встановлення наявності і реальності дебіторської заборгованості	+		+	
Оцінка стану дебіторської заборгованості за встановленими критеріями			+	
Перевірка наявності і правильності оформлення первинних документів, що є підставою для здійснення облікових записів по дебіторській заборгованості		+	+	+
Оцінка синтетичного і аналітичного обліку, правильне використання відповідних рахунків Плану рахунків	+		+	+

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5
Контроль правильності перенесення вхідного сальдо при трансформації старої форми балансу в нову та при відкритті відповідних рахунків Головної книги			+	
Перевірка правильності розрахунків по дебіторській заборгованості	+		+	
Перевірка правильності списання дебіторської заборгованості, щодо якої минув строк позовної давності		+	+	+
Підтвердження наявності внутрішнього контролю за відсутністю викривлення даних при відображенні показників на рахунках бухгалтерського обліку та фінансової звітності		+		
Підтвердження відповідності оформлених бухгалтерських операцій діючим нормативним актам, перевірка наявності інвентаризації розрахунків відповідно до облікової політики підприємства та вимог законодавства	+			
Перевірка наявності договорів та їх реєстрації і відповідних журналах				+
Перевірка правильності створення резерву сумнівних боргів: доцільність обраного методу створення, правильності розрахунку коефіцієнта сумнівності	+			+
Перевірка дотримання підприємством податкового законодавства по операціях, пов'язаних із рухом грошових коштів, розрахунками з різними дебіторами		+		+

На нашу думку основними завданнями контролю дебіторської заборгованості є:

1. Перевірка дотримання методологічних принципів формування інформації про дебіторську заборгованість в бухгалтерському обліку та її розкриття в фінансовій звітності, а саме перевірка:

- виключення безнадійної дебіторської заборгованості із активів;
- розкриття інформації про дебіторську заборгованість в примітках до фінансової звітності.

2. Встановлення реальності дебіторської заборгованості.
3. Перевірка класифікації дебіторської заборгованості.
5. Перевірка правильності відображення господарських операцій з дебіторською заборгованістю на рахунках обліку.

На початковому етапі впровадження контролю на підприємстві необхідно перевірити обґрунтованість та ефективність обраної підприємством стратегії відносин з контрагентами. Вона, насамперед, повинна включати в себе умови надання чи отримання товарного кредиту, його забезпеченість, строк, доцільність застосування знижок тощо.

Важливим є порядок класифікації усіх клієнтів, оскільки правильний розподіл дебіторів та кредиторів, який найбільш повно відображає сутність усіх розрахункових операцій підприємства, є запорукою успішності прийняття управлінських рішень. [41]

Одним із головних аспектів внутрішнього контролю дебіторської заборгованості є перевірка договорів, їх юридичного оформлення та обґрунтування.

Класифікація договорів за Цивільним кодексом наведена на рисунку 4

Рисунок 4 - Класифікація договорів за Цивільним кодексом

Немає такого підприємства, яке б періодично не займалося стягненням боргів, тому, щоб не допускати виникнення неприємних ситуацій, на підприємствах слід використовувати наступні процедури контролю дебіторської заборгованості:

1. Контроль дебіторської заборгованості проводиться за всіма контрагентам. Вони можуть підрозділятися за періодами: 0-10 днів, 11-30 днів, 31-60 днів, понад 60 днів [3].

2. Відповідальність за реалізацію процедури контролю дебіторської заборгованості має нести бухгалтер.

3. Не рідше, ніж один раз на тиждень, бухгалтер повинен сформувавати звіт по дебіторській заборгованості. За сформованою звітністю робляться розшифровки і разом зі службовою запискою направляються керівнику підприємства.

4. Керівник підприємства на протязі семи днів повинен прийняти рішення щодо врегулювання дебіторської заборгованості. Після закінчення цього терміну він зобов'язаний ініціювати стягнення заборгованості з боржника всіма можливими методами, в тому числі використовувати можливості юридичного відділу.

5. Неврегульована дебіторська ставитися на контроль з щотижневим звітом бухгалтера керівникові підприємства по вжитим заходам.

У таблиці 4 узагальнені основні види порушень які повинні братися до уваги як бухгалтерами-практиками для їх уникнення, так і особами, що проводять контроль, для їх виявлення.

Таблиця 4 - Найтипівіші помилки бухгалтерів та факти зловживань щодо зобов'язань дебіторської заборгованості

Опис помилки	Причина виникнення
1	2
Заміни виписок банку іншими або виправлення відповідних сум, що свідчать про погашення дебіторської заборгованості (для виявлення цих фактів слід зробити запит у банк та до підприємств-дебіторів);	Спроба зловживанням службовим становищем, відсутність щомісячної звірки бухгалтерського обліку з дебіторами

Продовження таблиці 4

1	2
Зарахування отриманих сум дебіторської заборгованості на погашення заборгованості невідповідних дебіторів-платників;	Спроба зловживанням службовим становищем, відсутність щомісячної звірки бухгалтерського обліку з дебіторами
1	2
Неправомірне здійснення бартерних операцій для погашення дебіторської заборгованості;	Неправильне оформлення або відсутність договорів
Списання недостач та крадіжок за рахунок збільшення дебіторської заборгованості;	Шахрайством із сумами дебіторської заборгованості
Невідповідність даних синтетичного й аналітичного обліку дебіторської заборгованості та зобов'язань;	Арифметичні неточності; механічні помилки.
Приховування дебіторської заборгованості та зобов'язань шляхом відображення у Балансі згорнутого залишку замість розгорнутого	Неправильна класифікація дебіторської заборгованості
Неправильне визначення (оцінка) сум дебіторської заборгованості та зобов'язань у зв'язку з коливанням курсу валют на дату складання Балансу при розрахунках в іноземній валюті;	Відсутністю зіставної інформації за попередні звітні періоди; арифметичними неточностями; неправильним групуванням дебітором за періодами
Неправильний розрахунок суми резерву безнадійної дебіторської заборгованості, що може бути спричинено:	Простроченості погашення заборгованості; не взяттям до уваги вхідного сальдо по рахунку «Резерв сумнівних боргів»; навмисним завищенням суми резерву сумнівних боргів або сум прямого списання дебіторської заборгованості з метою завищення розміру загальних витрат звітного періоду і, як наслідок, зменшення суми оподаткованого прибутку; невідповідністю сум, зазначених у первинних документах, що є підставою для виникнення дебіторської заборгованості; шахрайством із сумами дебіторської заборгованості підзвітних осіб (списання її без підстав і документального підтвердження на загальногосподарські витрати, прострочених сум депонованої заробітної плати та ін.); неправильним оформленням або відсутністю договорів, що стали підставою для відвантаження товару і виникнення дебіторської заборгованості; неправильною кореспонденцією рахунків при відображенні в обліку дебіторської заборгованості; відображена дебіторська заборгованість не належить підприємству;
Зарахування дебіторської заборгованості у валюту Балансу не за чистою реалізаційною вартістю, а за початковою вартістю виникнення (наслідком є завищення активів):	Неправильною класифікацією дебіторської заборгованості на довгострокову та короткострокову, внаслідок чого викривляється фінансовий стан підприємства при аналізі показників, що його характеризують; записом дебіторської заборгованості за фіктивними рахунками неіснуючих клієнтів або за фіктивними, нетоварними операціями.

Загалом ефективність проведення внутрішньогосподарського контролю за дебіторською заборгованістю можливий при тісній взаємодії між бухгалтерією підприємства, його юридичним та фінансовим відділами.

В другому розділі «Облік дебіторської заборгованості на ВАТ «Запоріжсталь» наведена загальна характеристика та історія створення ВАТ «Запоріжсталь», визначені особливості обліку та проведено аналіз фінансового стану підприємства.

ВАТ «Запоріжсталь» — це індустріальний гігант, продукція якого представлена у більше ніж 100 країнах світу. Комбінат займає одне із провідних місць у металургійній галузі України. Він є єдиним на Україні підприємством по виробництву тонколистового прокату з нержавіючих та легованих сталей, гнутих профілів, консервної жерсті, тонколистового прокату з полімерним покриттям – металопласту.

Комбінат «Запоріжсталь» виробляє сталевий гарячекатаний рулон і лист, холоднокатаний лист і рулон з вуглецевих, низьколегованих сталей, гнутий профіль, а також сталеву стрічку й чорну жерсть. Висока якість продукції підприємства підтверджується попитом на неї на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Бухгалтерський облік на ВАТ «Запоріжсталь» ведеться бухгалтерською службою на чолі з головним бухгалтером на підставі Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та відповідно до облікової політики підприємства

Основою забезпечення успішної діяльності підприємства є чіткий механізм обліку господарських процесів, у тому числі в частині бухгалтерського обліку, який включає в себе не тільки фіксування господарських операцій, але й етапи обігу документів, у яких вони зафіксовані. Етапи документообігу на ВАТ «Запоріжсталь» зображені на рисунку 5

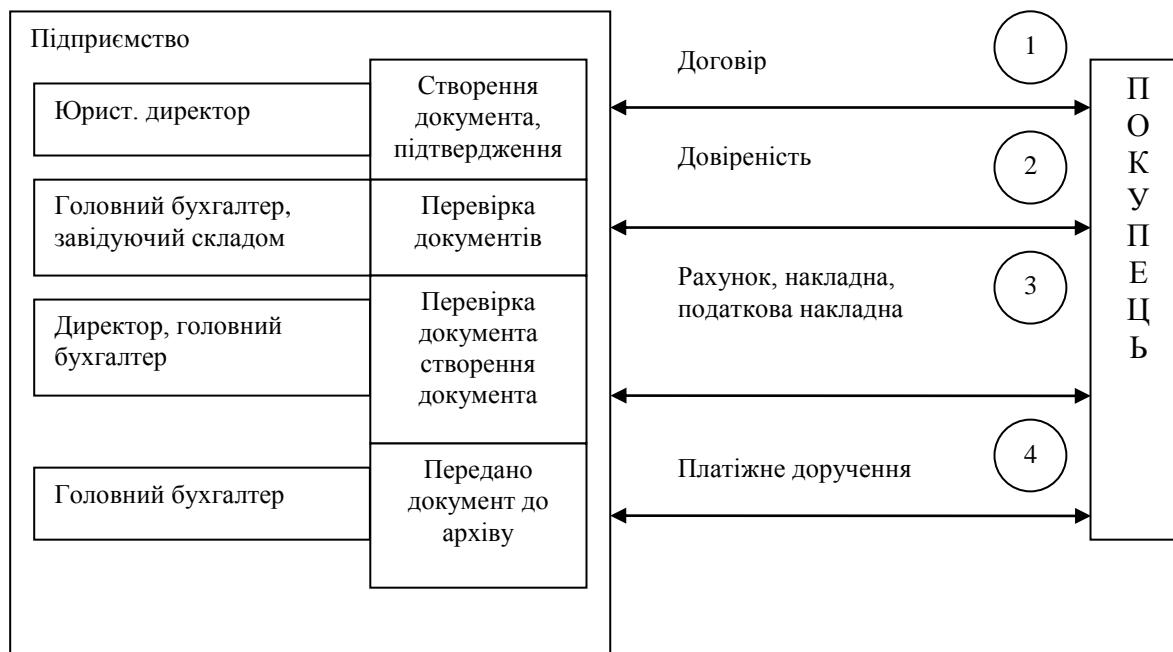

Рисунок 5 - Схема документообігу дебіторської заборгованості ВАТ «Запоріжсталь»

Для раціональної організації документообігу дебіторської заборгованості на ВАТ «Запоріжсталь» застосовуються оперограми (таблиці 6-8).

Таблиця 6 – Оперограма договору з покупцями на ВАТ «Запоріжсталь»

Подія	Юрист	Керівник		Головний бухгалтер	Бухгалтерія	
		ВАТ Запоріжсталь	Покупця		ВАТ Запоріжсталь	Покупця
1	2	3	4	5	6	7
Складання проекту договору	○					
Перевірка, затвердження договору					○	
Укладання договору		○	○			
Передача до виконання					○	
Кінцеве отримання та зберігання					○	○

Облік дебіторської заборгованості на ВАТ «Запоріжсталь» здійснюється з моменту підписання договору, де зазначаються суть та умови угоди, обов'язки сторін щодо виконання умов домовленості та відповідальність сторін у разі порушення таких зобов'язань.

Операція з укладання договорів не оформлюється бухгалтерськими записами і не фігурує в облікових реєстрах, але відноситься до етапу

первинного обліку, оскільки договір містить відомості про господарську операцію, а також є свідомством, що підтверджує господарські операції ВАТ «Запоріжсталь».

Таблиця 7 - Оперограма рахунка-фактури на ВАТ «Запоріжсталь»

Подія	Відділ збуту ВАТ Запоріжсталь	Керівник ВАТ Запоріжсталь	Довірена особа від підприємства покупця	Бухгалтерія	
				ВАТ Запоріжсталь	Покупця
1	2	3	4	5	6
Складання та виписка рахунка, його затвердження	○				
Затвердження правильності рахунка		○			
Передача рахунка-фактури			○		
Проведення оплати за наданими рахунком через банк				○	○

На ВАТ «Запоріжсталь» установлена типова форма рахунку-фактури (додаток А). Щоб уникнути непорозумінь з податковими органами: до фактури-рахунку обов'язково додаються накладні на передачу товару, товарно-транспортні накладні, акти приймання – передачі, в рахунку-фактурі обов'язково зафіксовані реквізити, які повинні мати первинні документи.

Таблиця 8 – Оперограма податкової накладної ВАТ «Запоріжсталь»

Подія	Бухгалтер податкового відділу	Начальник податкового відділу	Довірена особа від підприємства	Склад покупця
1	2	3	4	5
Реєстрація накладної	○			
Затвердження правильності накладної		○		
Доставка товарно-матеріальних цінностей			○	
Отримання й фактична перевірка ТМЦ				○

Для обліку дебіторської заборгованості розрахунків з покупцями і замовниками використовується рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». За дебетом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображається продажна вартість реалізованої продукції,

товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації.

За кредитом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображається сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інші види розрахунків.

Поточна дебіторська заборгованість за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи та надані послуги, яка забезпечена векселями, на ВАТ «Запоріжсталь» обліковується на рахунку 34 «Короткострокові векселі одержані». За дебетом рахунку 34 відображається отримання векселя за продані товари (роботи, послуги) та за іншими операціями, за кредитом – отримання коштів у погашення векселів, погашення отриманим векселем кредиторської заборгованості, продаж векселя третій стороні тощо.

На ВАТ «Запоріжсталь» облік розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами за авансами виданими, нарахованими доходами, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків, за позиками членів кредитних спілок та за іншими операціями ведеться на рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами».

Резерв сумнівних боргів розраховується відносно сумнівної заборгованості. При розрахунку резерву відносно сумнівної дебіторської заборгованості ВАТ «Запоріжсталь» використовує індивідуальний підхід для аналізу дебіторської заборгованості по кожному контрагенту, у разі, якщо сума заборгованості перевищує межу суттєвості, встановлену в сумі 50000 грн. Заборгованість, сума якої не перевищує 50000 грн., аналізується на предмет її сумнівності один раз на рік, перед складанням річної фінансової звітності.

У 2014 році Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги збільшилась на 267893 тис. грн. або на 149,99 %. Це може негативно

сказатися на діяльності ВАТ «Запоріжсталь» в майбутньому, так як збільшення дебіторської заборгованості – це завжди ризик, пов'язаний з погіршенням фінансового стану дебітора і, як наслідок, неможливості розрахуватися за своїми зобов'язаннями.

З позитивних моментів можна відзначити те, що протягом звітного періоду зменшилася довгострокова дебіторська заборгованість 396 тис. грн. або на 14,98 %. Крім того, зменшилася дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами на 260642 тис. грн. або на 59,39 % та за нарахованими доходами – на 90426 тис. грн. або на 97,95 %.

В третьому розділі «Пропозиції щодо удосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості на ВАТ «Запоріжсталь» проведено контроль дебіторської заборгованості на ВАТ «Запоріжсталь», та розроблено пропозиції щодо удосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості.

На ВАТ «Запоріжсталь» планування контролю оформлюється документально, передбачається складання двох документів: загальний план та програма контролю. Також за необхідності складається порядок змін та уточнень у загальному плані та програмі контролю.

Програма контролю ВАТ «Запоріжсталь» (таблиця 9) містить перелік питань за окремими темами, видами і напрямками очікуваних робіт, що підлягають перевірці, час проведення, види контрольних процедур (за який період часу слід перевіряти, спосіб контролю). В контрольну програму також вносять перелік об'єктів контролю за його напрямками, терміни проведення.

Таблиця 9 – Програма контролю дебіторської заборгованості ВАТ «Запоріжсталь»

№	Контрольні процедури	Мета перевірки	Джерела інформації для контролю	Методи контролю	Індекс робочого документу	Термін контролю	ПІБ
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Звірка залишку дебіторської заборгованості за даними головної книги з залишками в облікових регістрах	Впевнитися у існуванні, повноті, правильності, законності відображення у первинних документах	Відомість №3.1, Головна книга	Суцільний	ДЗ-1	02.04.15 – 04.04.15	Ільченко С.В
2	Проведення інвентаризації дебіторської заборгованості	Впевнитися у існуванні, повноті, правильності, законності відображення у первинних документах	Накладні, товарні накладні, рахунки – фактури, платіжні доручення, відомість ,№3.2	Суцільний	ДЗ-2	05.04.15 – 08.04.15	Ільченко С.В
3	Перевірка правильності документального оформлення відпуску товарів.	Впевнитися у правильності, законності відображення у первинних документах	Інвентаризаційна відомість,	Вибірковий	ДЗ-3	09.04.15	Ільченко С.В

Продовження таблиці 9

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Перевірка наявності договорів	Впевнитися у існуванні, повноті, правильності, законності відображення у первинних документах	Рахунки бухгалтерії, відомість №3.4	Вибірковий	ДЗ-4	10.04.15-13.04.15	Ільченко С.В
5	Перевірка правильності застосування цін, розцінок;	Впевнитися у існуванні, повноті, правильності, законності відображення у первинних документах	Платіжні документи, відомість №3.2 , Головна книга.	Суцільний	ДЗ-5	14.04.15 – 16.04.15	Ільченко С.В
6	Перевірка реальності зазначених обсягів виконаних робіт і правильність документального оформлення.	Впевнитися у існуванні, повноті, правильності, законності відображення у первинних документах	Виписки банку, Баланс, Головна книга.	Вибірковий	ДЗ-6	17.04.15 – 23.04.15	Ільченко С.В
7	Перевірка кореспонденції рахунків	Впевнитися у існуванні, повноті, відображення у первинних документах	Головна книга, Баланс.	Вибірковий	ДЗ-7	24.04.15	Ільченко С.В

Продовження таблиці 9

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Перевірка відповідності залишків на рахунках: 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами» 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» відображених в Головній книзі, залишкам аналітичного обліку	Впевнитися у існуванні, повноті, правильності, законності відображення у первинних документах	Накладні, розрахунки бухгалтерії, первинні документи, Головна книга.	Суцільний	ДЗ-8	25.04.15 – 27.04.15	Ільченко С.В
9	Перевірка повноти та правильності відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності	Впевнитися у існуванні, повноті, правильності, законності відображення у первинних документах	Баланс, Головна книга.	Суцільний	ДЗ-9	28.04.15 – 29. 04.15	Ільченко С.В

1. Під час перевірки відповідності звітності головній книзі за I квартал 2015 року не має номеру та підпису. У порівнянні з головною книгою є невідповідність дати та суми, так як у звітності цей документ проведено 05.01.15р. на суму 296,69 грн., а в головній книзі це відображено 06.01.15р. на суму 269,96 грн.

2. В ході перевірки встановлено, що у договорі з ТОВ «ЗБМУ» та у накладних на відпуск ТМЦ відсутні підпис та печатка підприємства. Загальна сума по договору становить 30 000,00 грн., фактично поставлено цінностей на суму 50 000,00 грн., тобто необхідно до оформити відповідну специфікацію з ТОВ «ЗБМУ»

3. Під час перевірки встановлено, що на підприємстві при операції передплати був зроблений запис Дт 37100/0000 «Розрахунки за виданими авансами за матеріали в національній валюті» Кт 31120/0000 «Поточний рахунок в національній валюті ПУМБ» на суму 945,07 грн. Контролер встановив порушення робочого плану рахунків ВАТ «Запоріжсталь», так як повинно було зробити запис Дт 37120/0000 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками за виданими авансами по послугах капітального будівництва» Кт 31120/0000 «Поточний рахунок в національній валюті ПУМБ» на суму 945,07 грн. Контролер пропонує виправити червоним сторном запис Дт 37100/0000 Кт 31120/0000 «Поточний рахунок в національній валюті ПУМБ» на суму 945,07 грн. та провести вірну кореспонденцію Дт 37120/0000 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками за виданими авансами по послугах капітального будівництва» Кт 31120/0000 «Поточний рахунок в національній валюті ПУМБ» на суму 945,07 грн.

У плані рахунків бухгалтерського обліку ВАТ «Запоріжсталь» для обліку довгострокової дебіторської заборгованості наведено рахунок 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи». Для обліку поточної дебіторської заборгованості у плані рахунків

визначено рахунки третього класу – рахунки 34 «Короткострокові векселі одержані», 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами», 38 «Резерв сумнівних боргів» . Для відображення в обліку поточної дебіторської заборгованості, яка виникає на стадії реалізації товарів (робіт, послуг) призначено активний рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками».

Синтетичний рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» має субрахунки:

36100/0000 Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками за металопродукцію;

36102/0000 Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками за металопродукцію (долари США);

36120/0000 Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками за іншу продукцію;

36122/0000 Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками за іншу продукцію (долари США) ;

36130/0000 Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками за надані послуги;

36140/0000 Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками за матеріали;

36142/0000 Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками за матеріали (еквівалент долари США) ;

36150/0000 Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками за оренду;

36160/0000 Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками за необоротні активи та групи вибуття;

36170/0000 Розрахунки з вітчизняними покупцями і замовниками за путівки.

Наведені субрахунки деталізують відображення інформації в обліку за розрахунками з покупцями і замовниками. Пропонуємо розділити

субрахунки рахунка 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» у розрізі покупців і замовників наступним чином:

36120/0001 Розрахунки з вітчизняними покупцями за іншу продукцію;

36120/0002 Розрахунки з вітчизняними замовниками за іншу продукцію;

36122/0001 Розрахунки з вітчизняними покупцями за іншу продукцію (долари США) ;

36122/0002 Розрахунки з вітчизняними замовниками за іншу продукцію (долари США) ;

36130/0001 Розрахунки з вітчизняними покупцями за надані послуги;

36130/0002 Розрахунки з вітчизняними замовниками за надані послуги;

36140/0001 Розрахунки з вітчизняними покупцями за матеріали;

36140/0002 Розрахунки з вітчизняними замовниками за матеріали;

36142/0001 Розрахунки з вітчизняними покупцями за матеріали (еквівалент долари США) ;

36142/0002 Розрахунки з вітчизняними замовниками за матеріали (еквівалент долари США) ;

36150/0001 Розрахунки з вітчизняними покупцями за оренду;

36150/0002 Розрахунки з вітчизняними замовниками за оренду;

36160/0001 Розрахунки з вітчизняними покупцями за необоротні активи та групи вибуття;

36160/0002 Розрахунки з вітчизняними замовниками за необоротні активи та групи вибуття;

36170/0001 Розрахунки з вітчизняними покупцями за путівки;

36170/0001 Розрахунки з вітчизняними замовниками за путівки.

Запропонована кореспонденція рахунків дозволить розширити можливості адекватного відображення операцій з передачі права власності на реалізовані партії готової продукції вітчизняним замовникам, відокремить їх від реалізації товарів покупцям у сфері торгівлі. Це підвищить аналітичність розрахунків з дебіторами, розподіливши їх як за контрагентами, так і галузями економічної діяльності.

У разі передачі боргових прав аутсорсеру для обліку аутсорсингу пропонуємо ввести до Плану рахунків субрахунок 3779 «Розрахунки з аутсорсингу» з деталізацією в аналітичному обліку на субрахунки (таблиця 10).

Таблиця 10 - Доповнення до рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами»

План рахунків		Субрахунки	
Код субрахунку	Назва субрахунку	Код субрахунку	Назва рахунку
1	2	3	4
3779	Розрахунки з аутсорсингу	37791/0000	Факторинг
		37792/0000	Форфейтинг
		37793/0000	Цесія

Поява нового складника поточних активів приведе до виникнення нових об'єктів наукових досліджень. З практичного боку така пропозиція висвітлює складники дебіторської заборгованості, спрощує бачення їх обліку та аналітичні можливості фінансової звітності.

Виділення дебіторської заборгованості з аутсорсингу в окремий рядок балансу приведе до розширення методологічних засад формування інформації про досліджуваний об'єкт. Це дозволить запропонувати вдосконалення національним П(С)БО 10 і П(С)БО 13. Поява нового складника поточних активів приведе до виникнення нових об'єктів наукових досліджень. З практичного боку така пропозиція висвітлює складники дебіторської заборгованості, спрощує бачення їх обліку та аналітичні можливості фінансової звітності.

Запорукою якісного контролю дебіторської заборгованості, втім як і інших аспектів перевірки, є правильно проведене його планування, вибір стратегії та складання детального плану. Важливою є програма контролю необхідних процедур, доречних в кожному конкретному випадку контролю дебіторської заборгованості. На нашу думку існуюча програма контролю дебіторської заборгованості повністю не забезпечує відображення достовірної інформації в фінансовій звітності про стан дебіторської заборгованості. У таблиці 11 наведена програма контролю,

яка на нашу думку дозволить охопити всі аспекти контролю дебіторської заборгованості.

Таблиця 11 – Рекомендована програма контролю дебіторської заборгованості ВАТ «Запоріжсталь»

№	Перелік контрольних процедур	Викона- вець	Індекс робочого документу	Примітка
1	2	3	4	5
I. КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ВІТЧИЗНЯНИМИ ПОКУПЦЯМИ				
1.	Перевірка відповідності залишків Головної книги з залишками в облікових регістрах		2.1.3.4	
2.	Перевірка наявності актів звірки		2.1.3.5	
3.	Встановлення найбільш крупних дебіторів і з'ясування строку погашення заборгованості		2.1.3.6	
4.	Перевірка ведення договірної роботи (наявність договорів, правильність оформлення)			
5.	Перевірка правильності проведення, документального оформлення і відображення в обліку розрахунків з дебіторами			
6.	Перевірка обґрунтованості ціни реалізації		2.1.3.7	
7.	Перевірка розрахунків з використанням векселів		2.1.3.36	
8.	Направлення запитів покупцям на предмет підтвердження ними видачі векселів		2.1.3.21	
9.	Перевірка розрахунків по товарообмінних операціях: наявність договору акта взаємозаліку -			
10.	Аналіз головної книги та логічності відображення господарських записів та їх відповідність робочому плану рахунків		2.1.3.34	
11.	Перевірка визнання в обліку дебіторської заборгованості з урахуванням умов переходу права власності зазначених в договорі			
12.	Перевірка правильності відображення дебіторської заборгованості у Балансі та повноти інформації про дебіторську заборгованість у примітках до		2.1.3.8	
13.	Перевірка результатів проведення інвентаризації дебіторської заборгованості			
14.	Перевірка обґрунтованості списання дебіторської заборгованості на витрати			
15.	Перевірка можливості переуступки дебіторської заборгованості, та розгляд її доцільності			
16.	Оформлення висновків стосовно проведеної роботи			
II. КОНТРОЛЬ ПРАВИЛЬНОСТІ СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ				

Продовження таблиці 3.15

1	2	3	4	5
1.	Перевірка доцільності обраного методу створення резерву сумнівних боргів			
2.	Перевірка розрахунку правильності коефіцієнта сумнівності.		2.1.3.10	
3.	Перевірка правильності нарахування резервів сумнівних боргів.		2.1.3.11, 2.1.3.33	
4.	Перевірка правильності відображення у бухгалтерському обліку погашення заборгованості, що була раніше віднесена до сумнівної		2.1.3.37	
5.	Перевірка кореспонденції рахунків по створенню резерву і списанню сумнівної заборгованості.			
6.	Перевірка відповідності залишку по рахунку 38 "Резерв сумнівних боргів" даним відображеним у			
7	Перевірка відображення списаної заборгованості на позабалансовому рахунку			
III. КОНТРОЛЬ БЕЗНАДІЙНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ				
1.	Виявлення обсягів безнадійної заборгованості		2.1.3.12	
2.	Перевірка джерела списання безнадійної заборгованості		2.1.3.12	
4.	Проведення аналізу альтернативних варіантів створення резерву сумнівних боргів			
5.	Перевірка відображення списаної заборгованості на позабалансовому рахунку.			
IV. КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ ПО АВАНСАХ ВИДАНИХ				
1.	Звірення залишку заборгованості за даними Головної книги з залишками в облікових регістрах		2.1.3.4	
2.	Перевірка наявності актів звірення і відповідності їх даним аналітичного і синтетичного обліків		2.1.3.5	
3.	Визначення дебіторів, на адресу яких перераховані великі суми авансів		2.1.3.13	
4.	Направлення запитів на підтвердження заборгованості		2.1.3.22	
5.	Перевірка наявності договорів і їх реєстрації в спеціальному журналі			
6.	Визначення розбіжності між отриманими відповідями на відправлені запити по підтвердженню дебіторською заборгованістю із наявними на підприємстві актами звірень і залишків в аналітичному обліку дебіторської заборгованості		2.1.3.9	
7.	Перевірка правильності відображення дебіторської заборгованості у балансі			

Продовження таблиці 3.15

1	2	3	4	5
8.	Перевірка результатів проведення інвентаризації ДЗ по авансах сплаченим .			
9.	Перевірка, чи сальдо по рахунку утворилося винятково при перерахуванні коштів чи їхніх еквівалентів.			
10.	Перевірка обґрунтованості списання ДЗ на витрати		2.1.3.19	
V. КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПРЕТЕНЗІЯМИ				
1	Перевірка правильності ведення аналітичного обліку в розрізі кожної пред'явленої претензії.		2.1.3.15	
2.	Перевірка стягнення за пред'явленими позовами.		2.1.3.16	
3.	Перевірка відповідності даних аналітичного обліку з записами в Журналі-ордері, Головній книзі, балансі.		2.1.3.4	
VI. СКЛАДАННЯ ЗВІТУ КОНТРОЛЕРА				

На мою думку, при організації системи контролю дебіторської заборгованості на ВАТ «Запоріжсталь» повинні братися до уваги основні принципи її ефективності, які включають ряд основних правил: відповідальності, збалансованості, своєчасності повідомлення про відхилення, інтеграції, відповідності контролюючої і контрольованої систем, постійності, комплексності, узгодженості пропускнуої здатності різних ланок системи контролю, розподілу обов'язків, дозволу і схвалення.

ВИСНОВКИ

В першому розділі ми розглянули теоретичні аспекти організації обліку дебіторської заборгованості і можемо підсумувати:

Важливим є розуміння, що дебіторська заборгованість як облікова категорія характеризується такими основними компонентами:

- наявність заборгованості підприємства;
- боржниками виступають дебітори;
- об'єктом боргу виступають грошові кошти, їх еквіваленти та інші активи.

Дебіторська заборгованість за розрахунками з покупцями і замовниками, за своєю суттю, є сумою заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для продажу.

Облік дебіторської заборгованості регламентується П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та іншими нормативно-правовими актами.

При проведенні контролю дебіторської заборгованості використовуються різні способи і прийоми. Основним із них є проведення інвентаризації дебіторської заборгованості.

Контроль дебіторської заборгованості дозволяє встановити достовірність та об'єктивність відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності операцій з дебіторської заборгованості та довести цю інформацію через висновок до користувачів.

У другому розділі було розглянуто облік дебіторської заборгованості ВАТ «Запоріжсталь», проаналізовано його основні показники фінансово-господарської діяльності.

Бухгалтерський облік ВАТ «Запоріжсталь» організовує та здійснює на основі Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", діючих П(С)БО, а також інших діючих нормативних актів, положень, інструкцій тощо. Основними об'єктами організації облікового процесу є: облікові документи; носії облікових документів; рух носіїв; технологія і забезпечення облікового процесу.

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку синтетичний облік розрахунків за дебіторською заборгованістю на ВАТ «Запоріжсталь» ведеться на рахунках: 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» 36

«Розрахунки з покупцями та замовниками», 37 "Розрахунки з різними дебіторами" та субрахунках вказаного рахунку. Аналітичний облік ведеться за кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення й погашення.

Проаналізувавши актив Балансу, можна сказати, що в 2012 році стан ВАТ «Запоріжсталь» є задовільним. Але очевидним є той факт, що на ВАТ «Запоріжсталь» спостерігається тенденція щодо погіршення фінансового становища.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги збільшилась на 267893 тис. грн. або на 149,99 %. Це може негативно сказатися на діяльності ВАТ «Запоріжсталь» в майбутньому, так як збільшення дебіторської заборгованості – це завжди ризик, пов'язаний з погіршенням фінансового стану дебітора і, як наслідок, неможливості розрахуватися за своїми зобов'язаннями.

Протягом звітної періоду зменшилася довгострокова дебіторська заборгованість 396 тис. грн. або на 14,98 %. Крім того, зменшилася дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами на 260642 тис. грн. або на 59,39 % та за нарахованими доходами – на 90426 тис. грн. або на 97,95 %.

У третьому розділі були проаналізовані основні аспекти контролю дебіторської заборгованості ВАТ «Запоріжсталь», Результати контролю дебіторської заборгованості свідчать про недостатню увагу ВАТ «Запоріжсталь» управлінню нею, тому запропоновано в рамках самостійного управління використання таких заходів:

контроль за станом розрахунків з дебіторами для зменшення (ліквідації) відстроченої (простроченої) заборгованості;

орієнтація на більшу кількість дебіторів для зменшення ризику несплати одним або кількома великими дебіторами;

відстеження співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;

використання методу надання знижок за умови дострокового погашення заборгованості;

оцінка платоспроможності та ділової репутації дебіторів; в цьому контексті важливою буде інформація про нових ділових партнерів;

лімітування дебіторської заборгованості, встановлення термінів надання кредиту;

ретельний юридичний аналіз договірної документації. Використання в договорі пункту про санкції за порушення умов співпраці та інших способів забезпечення зобов'язань;

самострахування ризиків, пов'язаних з дебіторською заборгованістю, зокрема шляхом створення резерву сумнівних боргів.

Рекомендовано ВАТ «Запоріжсталь» також спосіб управління дебіторською заборгованістю – "аутсорсинг" – передачу на договірній основі непрофільних функцій іншим організаціям (аутсорсинговим компаніям) та прискорення процесу погашення дебіторської заборгованості за допомогою сучасних форм її рефінансування – переведення дебіторської заборгованості в інші форми оборотних активів підприємства з метою прискорення розрахунків.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ З ТЕМОЮ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Мась Д.А., Меліхова Т.О Концептуальні основи визначення дебіторської заборгованості (подано до друку)
2. Мась Д.А. «Сучасні проблеми обліку дебіторської заборгованості» // XXXII Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічний розвиток» тези доповідей (м. Чернівці, 18-19 січня 2016 року)

